

ÖMÜR BOYU ÖĞRENİM VE YİTİP GİDENİN ARANIŞI

Kenan Ates

Mezuniyetten sonraki otuz yılı anlatmam isteniyor. Otuz yıl; denilen az değil ki, koca bir ömür. Bir ömür nasıl anlatılır. O ömrün neyi, ne kadar anlatılır?

Hemen söyleyeyim, ömrüm öğrenmekle geçti. Adamın biri, “öğrenmek benim mutluluğumdur demiş. Doğru da demiş. Ben de ömrüm boyunca öğrendim, öğreniyorum. Ve tabii ki, mutluyum.

Çalkantılı, “zor yıllar”ın ardından gelen mezuniyet gecikince zorunlu hizmet karşıladı beni. İyi ki de karşılamış. Zorlukların içindeki insanı ve o insanı çevreleyen sert doğa koşullarını tanıdım. O koşulları alt etmenin, zorlukların üstesinden gelmenin yollarını öğrendim. İnsanı insan yapan, bilim ve teknolojiyi yaratan insanın doğayla mücadelesini gördüm.

Pratisyen hekim olarak sürdürdüğüm bu “mezuniyet sonrası yaşam eğitimi”nin Türkiye’deki ilk evresi 1990 yılı sonlarına dek sürdü. 90 yılı sonlarına geldiğimde, buradaki eğitimim yeter demiş olmalıyım ki denizlere yelken açma zamanımın geldiğini anladım ve anlar anlamaz da kendimi uzak diyarlara giden bir uçağa attım. İndiğimde, kuş uçmaz kervan geçmez çöllerin hemen yanı başındaydım.

Uzun uzun, Beyaz ve Mavi Nil’in birbirlerine karışımını, karışıp asıl Nil’i yapışlarını seyrettim. Sonra vurdum kendimi Sahra’ya. Sınırlar geçtim gecenin karanlığında, sınır bekçilerinin horultularını dinleyerek. Güvenlik kontrollerini geçtim her seferinde nöbetçilere birer sigara vererek. Ve insanların Türkiye denilince akıllarına sadece Mehmet Ali Paşa (Kavalalı M. Ali Paşa)’nın geldiğini şaşarak öğrendim. Uluslararası bir yardım kuruluşu bünyesinde gönüllü olarak gittiğim Doğu Afrika’nın Sudan, Eritre, Etiyopya ve Kenya gibi ülkelerindeki o dehşet

yoksulluğu ve yoksunluğu, AIDS’ten kırılışı, savaşın acımasızlığını gördüm. Bir parça ekmeğin, bir yudum suyun ne kadar değerli olduğunu öğrendim. Bir çarşafın, alelade bir röntgen filminin, sıradan bir ağrı kesicinin bile zor bulunduğu derme çatma sahra hastanelerinde, o hastanelerin mağara ve kaya kovuklarına kurulmuş ameliyathanelerinde çalışırken, hayatlarında ilk kez bir beyaz gören, koca kafalı, şiş karınlı, çırpı bacaklı çocukların “beyaz adam”dan nasıl korktuklarını gördüm.

Bir kaşık ya da çatalım, bir parça sabunum olmadan, hayatımda insana ilişkin en fazla şeyi öğrenerek geçirdiğim bir yıldan sonra durağım Avrupa oldu. Önce kıta Avrupa’sı, ardından soluk benizli insanların Bulut Ülkesi. Güneş Ülkesinden Bulut Ülkesine. O ne büyük çelişkiydi öyle. Güneş ülkesinin ışık ve renk varlığına karşın refah yoksulluğu; Bulut Ülkesininse ışık ve renk yoksulluğuna karşın refah varlığı. Neden ikisi birden yok? Neden insanların hem güneşi, hem ışık ve renkleri hem de yiyecekleri yok? Kısa bir süreliğine diye gittiğim o soğuk Bulut Ülkesi’nde (İngiltere) –nasıl yaptım hala şaşarım– çok uzun yıllarımı bıraktım.

Kara Afrika, o rengarenk ama yoksul Güneş Ülkesi her şeyimle beni bağrına basarken, kasvetli soluk renklerin zengin Bulut Ülkesi hekim olarak önüme sürekli engeller koydu. Hani, “Ne iş olsa yaparım abi” derler ya, ben de işte öyle, adeta ne iş varsa yaptım ama hekimlik yapamadım.

Gazetecilik ve yazarlıktan, grafik tasarımcılığı ve çevirmenliği; felsefe dersleri vermekten sivil toplum kuruluşlarında sağlık ve eğitim danışmanlığı yapmaya, çok değişik konularla ilgilendim, çok farklı işlerde çalıştım. Hekimliğimin kabul edilmediği

yerde zorla hekimlik yapacak değildim ya, ısrarcı olmadım. Onlara inat alanımı değiştirdim. Kliniği bırakıp biyolojik ve tıbbi bilimlerde laboratuvar temelli araştırmaya yöneldim. Bu amaçla yeniden üniversiteye dönüp yeniden eğitime başladım. Önce moleküler ve tıbbi genetikte yüksek lisans; ardından moleküler hücre biyolojisinde doktora. Canlı yaşamın o küçücük dünyasına girdim, hücrelerin dönüştürülmesini, moleküllerin hareketini, DNA'yı, RNA'yı, protein ve peptidleri manipüle etmeyi öğrendim. Modern bilimin yeşerip canlandığı, gürleşip dal budak saldıdığı topraklarda, kırmızı tuğlayla örülmüş yüzlerce yıllık taş binalarda bilimi; bilim yapmayı, deney heyecanını, laboratuvarın kokusunu öğrendim.

O Bulut Ülkesi'nde bir gün dönüp arkama baktığımda, yurt dışında 17, İngiltere'deyse 16 yılımın geçtiğini gördüm. Bu kadarı yeterdi, hem de fazlasıyla yeterdi. İstanbuluma geri geldim. Avrupa Birliği, Marie Curie Avrupa İçi bilim İnsanı Dolaşım Programı'na bağlı olarak, Sabancı Üniversitesi'nde çalıştığım iki senenin ardından, 30-35 sene öncesinde dolaştığım yerlere, gençlik anılarımın bir yerlerinde gizlendiği Çapa'ya döndüm.

Şu anda İ.Ü. Deneysel Tıp Araştırma Enstitüsü (DETAE) – Genetik Anabilim Dalında, öğretim üyesi ve aktif araştırmacı olarak çalışıyorum.

İlgilendiğim araştırma konularının başında, moleküler ve rejeneratif tıp, gen tedavisi, kök hücre biyolojisi ve tedavisi, doku mühendisliği, doku onarımı ve rejenerasyonu, nöral, mezenkimal, kas ve kanser kök hücreleri, mikro RNA'lar; nöromusküler / nörodejeneratif hastalıkların; kalp ve beyindeki istemik durumların; sinir kopukluk ve yaralanmalarının moleküler ve hücresele tedavisi geliyor.

Bu akademik konuların dışında, popüler bilim, bilim felsefesi, bilim tarihi, felsefe

vb. ile de ilgileniyor, bu ve daha başka konularda yazılar yapıyorum. Aile kurdum mu? Sanıyorum onu pek beceremedim. Her limanda bir tane değilse de sevgililerim oldu. Evlendim ama baktım yapamıyorum, ayrıldım.

Sonuç olarak mutluyum. Hep bir şeyler öğrendim ömrüm boyunca çünkü. Yaşamı, insanı ve insan sığağını tanıdım, bildiklerimi yeniden yeniden öğrendim. Dostluğu, paylaşımı, dolu dolu yaşamasını; yaşam ve doğayla mücadeleyi, düştükten sonra yeniden kalkmasını, zorluklarla baş etmesini, kısacası mücadeleyi öğrendim. İyi ki öğrenmişim. Zaten şair de onu demiyor mu? “Öğrendim ki... / Tecrübenin kaç yaş günü partisi yaşadığımızla ilgisi yok, / Ne tür deneyimler yaşadığımızla var” ya da “Öğrendim ki... / Yüreğiniz ne kadar kan ağlarsa ağlasın / Dünya sizin için dönmesini durdurmuyor” demiyor mu?

Şimdi herkes gibi ben de “22 Mayıs Buluşması”nı bekliyorum. Ve yine, sanırım herkes gibi benim için de 22 Mayıs buluşması sadece, seneler önceki sınıf arkadaşarımla gerçekleştireceğim bir buluşma değil. Bir başka buluşmayı daha bekliyorum zira. O akşam, bulamayacağımı bile bile, yitip giden gençliğimi ve o gençliğimin coşkusunu arayacağım Beyazıt'ta. Başkasını bilmem ama kendi adıma ben, o Mayıs akşamının serinliğinde, hayali bir gezintiye çıkacağım merkez binanın kalın taş duvarları üzerinde. Gezintiye çıkacak ve üzerlerine sinmiş yüz binlerce anının arasından, acaba bulabilecek miyim diye, kendiminkileri arayacağım. Delice coşkun gençlik heyecanlarıma, Turan Emeksiz'in yemek kuyruklarındaki sohbetlere, Anatomi pratiğinin kadavra salonundaki çılgınlıklara bakınacağım bir bir. Belli mi olur, bakarsınız belki Sami Zan'ın fıldır fıldır gönen gözlerini görür, o muzip sesini duyarım seneler sonra yeniden. Ne dersiniz, bulabilir miyim ya da bulabilir miyiz acaba o yitip gidenleri? Yoksa boşuna bir çaba mı bu arayış?